

Toni Malminen – Sakari Wuolijoki (toim.)

Oikeus, kirjastot ja kulttuuri

Tilausosoite

Suomalainen Lakimiesyhdistys

Kasarmikatu 23 A 17

00130 Helsinki

www.lakimiesyhdistys.fi

© Suomalainen Lakimiesyhdistys, kirjoittajat sekä kuvaajat ja kuvaoikeuksien haltijat

Kannen taideteos Outi Leinonen: *Opus*, keramiikkaa, 1998

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen omistuksessa, julkaistu taiteilijan luvalla

Kuva: Jani Laukkanen

Kannen suunnittelu: Elina Malmi

Taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISSN-L 0356-7222

ISSN 0356-7222

IBSN 978-951-855-379-6

Oy Nord Print Ab, Helsinki 2019

Juha Raitio

Kunnia kotimaisille kielille, kirjoille ja kirjastoille

Sain ilokseni tilaisuuden kirjoittaa tähän teokseen artikkelin ja käytän sen kirjoittaakseni kotimaisten kielten, kirjojen ja kirjastojen puolesta.¹ Juristien työ on sidoksissa kieleen ja kielellisten ilmaisuiden tulkintaan. Olen hiljattain saanut lisää perusteita keskustelun-avaukseeni äidinkielen ja oikeakielisyyden puolesta, kun työpaikkani oveen on ilmestynyt seuraava kirjainjono: OIK EUS TIET EEL LI NEN TDK. Voidaan kai ajatella, ettei tekstiä ollut tarkoitustakaan tavata oikein ja juuri se on ongelmallista. Kyseenalaistuuko oikeakielisyyden, tiedekunnan vai kenties molempien arvostus? Tämän teoksen kirjoitukset voivat olla sävyiltään henkilökohtaisia, joten aloitan tämän kantaaottavan artikkelini kuvaamalla lyhyesti henkilöhistoriaani.

1. Elämäni kirjastot

Ensimmäinen merkittävä kirjastomuistoni on 7-vuotiaana hankittu kirjastokortti Korpilahden kirjastosta. Tämä asiointini kirjastossa oli ensimmäinen ilman vanhempia hoitamani ”virka-asia”. Kirjastokortin numero 1060 sedimentoitui ulkomuistiin. Korpilahden kirjastosta tulikin tuon vuoden 1975 tammikuun jännittävän kortinhankintamatkan jälkeen minulle varsin merkittävä paikka viettää aikaa sekä lainata sarjakuvia ja kirjoja. Lukioaikoina kirjasto oli se paikka, jonne pyöräilin perjantai-iltaisin. Korpilahti on siinä mielessä kuin Oxford, että se on erillään kaupunkien huvituksista ja soveltuu siksi loistavasti lukuharrastuksen ylläpitoon.

Tätä taustaa vasten ei kai ole kovin erikoista, että ensimmäinen yliopistollinen opiskelupaikkani oli Jyväskylän yliopistossa Suomen ja sen sukukielten laitoksella. Jyväskylän yliopiston kirjasto tuli tutuksi lukupaikkana. Minusta ei koskaan tullut äidinkielen opettajaa, mutta olen silti urallani pyrkinyt eri tavoin pitämään yllä ilmaisuvoimaisen ja vivahteikkaan suomen kielen arvostusta. Hyvä suomen kielen taito vaatii opiskelua läpi elämän keneltä tahansa.

¹ Kiitän Helsingin yliopiston Kaisa-kirjaston henkilökuntaa ja etenkin tietopalvelusihteeri *Arja Niskalaa* tämän artikkelin taustalla olevan kirjastohankintoja koskevan muistion laadinnasta.

Kun pääsin Helsingin yliopiston oikeustieteelliseen tiedekuntaan 1987, niin yksi ensimmäisiä yliopistoon liittyviä muistoja on tutustuminen Suomen suurimpaan ja vanhimpaan tieteelliseen kirjastoon, siis Kansalliskirjastoon. Ihastelin rakennuksen arkkitehtuuria ja arvokasta tunnelmaa. Opiskeluajastani leijonanosa kului sittemmin lukusaleissa sekä Porthanian lähistöllä että Domus Academicalla, eli siis Kansalliskirjastoa huomattavasti vaatimattomammissa paikoissa. Olen sitä ikäpolvea, jonka tyypillinen opiskelumuisto on ”Domman” C-salin vettä tippuva katto ja lattialle sinne tänne sijoitetut ämpärit. Tentteihin lukeminen tuntui monista syistä ikävältä ja kurjuuden saattoi maksimoida juuri C-salissa. Siellä oli kuitenkin hiljaista ja oppiminen edistyi, mikä oli pääasia.

Valmistuttuani juristiksi päätin jatkaa opintojani ja niinpä en lähtenyt kirjastoista mihinkään. Jatko-opintojeni alkuvaiheessa minulla ei ollut työhuonetta eikä vakinaista työtä, mutta minulla oli edelleen oikeus käyttää kirjaston palveluita. Väitöskirjani kirjoitin vuosituhannen vaihteessa vaimoni lahjoittamalla kannettavalla tietokoneella Edinburghin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kirjastossa. Olen sittemmin kaivannut väitöskirjavaiheen mahdollistamaa aikaa uppoutua tutkimustyön pariin. Työrauhan ja varsin laajan kirjakokoelman vuoksi Edinburghin yliopiston kirjasto tarjosi oivan miljöön väitöskirjatyölle.

Nykyisin vakinaisena professorina kirjasto on edelleen keskeinen osa arkeani. Käyn sieltä noutamassa tutkimusmateriaalia ja toisinaan myös lukemassa. Kaisa-kirjastosta on tullut läheinen minulle myös siitä syystä, että olen vuodesta 2010 alkaen ollut keskustakampuksen kirjastoneuvottelukunnan puheenjohtaja. Olen seurannut tältä näköalapaikalta monia kirjastoalan nousuja ja laskuja. Arkkitehtuuristaan kuuluisa Kaisa-kirjasto on varsin merkittävä saavutus koko Helsingin yliopiston näkökulmasta.

2. Kunnia kansalliskielillä laadituille kirjoille!

Edellä kuvailemani henkilöhistoria ehkä hieman taustoittaa sitä, miksi peräänkuulutan työnsäni arvostusta ja resursseja kirjastoille. Toinen julkisesti esittämäni linjaus on nykyisin varsin epämuodikas kansalliskielillämme kirjoitetun kirjallisuuden merkityksen korostus.² Etenkin suomen kielen arvostuksen korostaminen leimataan helposti merkiksi todellisuuspakoisesta kansallisromantiikasta. Voi toki olla, että taustani suomeksi kirjoitettujen oppi- ja käsikirjojen kirjoittajana siivittää myös tätä kielipoliittista kannanottoa. Pidän suomen kieltä sanastoltaan niin rikkaana, että se ilman muuta soveltuu tieteen kieleksi. Olen siten Jyväskylän yliopistosäätiön taustalla olleen suomen kielen kehittäjä piirilääkäri Volmar Schildtin

² Ks. Raitio, Juha: Oikeusvaltion ääriiviivat, AlmaTalent 2017, s. 131–133, jossa kirjoitan yhtä lailla sekä suomen että ruotsin kielen puolesta.

linjoilla. Niinpä kieltämättä tuon keskusteluun kaikuja 1850-luvun Keski-Suomen maaseudulta, jossa yhteiskunnallisen kehityksen ja talouskasvun yksi keskeinen tekijä oli suomenkielisen tieteen nousu. Tuolloin ruotsin kieli hallitsi suomalaista tiedettä. Nykyisin englannin ylivalta tieteen kielenä tuntuu murskaavalta etenkin kansainvälisillä oikeudenaloilla.

Suomen itsenäisyyden juhluvuonna suomen kielikin sai ainakin hetkeksi ansaitsemaan positiivista huomiota. Esimerkiksi kulttuurihistorioitsija Juhana Saarelainen on Suomi 100 -vuonna korostanut suomen kielen asemaa viittaamalla kansakuntamme historiaan. Hänen mukaansa vuonna 1917 itsenäistynyt Suomi olisi kovin erilainen ilman 1800-luvulla suomenkielisen sivistyksen eteen tehtyä työtä. Kansakoulun ohella myös opetuksen korkeampia tasoja kehitettiin suomenkieliseksi 1800-luvun aikana. Tunnetusti Uno Cygnaeus perusti kansakoulunopettajia valmistavan seminaarinsa Jyväskylään 1863. Ensimmäinen suomenkielinen väitöskirja tarkastettiin 1858 ja tuolloin tilaisuuden johtajana toiminut *Elias Lönnrot* katsoi, että sivistyneiden kansakuntien ympäröiminä suomalaiset voivat säilyä vain itsekkin sivistymällä, mikä puolestaan vaatii monipuolisesti toimivaa suomen kirjakieltä. Suomen kielen kehittäminen hallinnon kieleksi edellytti sen kehittämistä koulun ja opiskelun kieleksi. Saarelainen kiteyttää sanomansa ehkä hieman paatoksellisesti toteamalla, että satavuotias itsenäinen Suomi voi itse päättää, haluaako se jatkaa Lönnrotin ja muiden viitoittamalla linjalla vai pahimmillaan tehdä tyhjäksi satoja vuosia kestäneen työn.³ En osaa, enkä halua kuvitella suomalaista sivistysyliopistoa, joka toimisi tutkimuksen ja opetuksen saralla vain englanniksi.

3. Kotimainen teoreettinen kirjallisuus kunniaan!

Kun suoritin jatko-opintojani Helsingin yliopistossa, niin monien aikalaisteni tavoin perehdyin sen ajan oikeusteoreettiseen suomalaiseen kirjallisuuteen. Luin tarkkaan läpi esimerkiksi Aulis Aarnion *Laintulkinnan teorian*⁴ ja vaikutuin sen ilmentämästä kokonaiskuvasta oikeuteen. Laintulkinnan teoria (1989) on suurelta osin pari vuotta aikaisemmin julkaistun *The Rational as Reasonable* -teoksen⁵ suomenkielinen versio. Nostan esiin merkittävien minuun vaikuttaneiden teoreetikkojen joukosta myös Kaarlo Tuorin, jonka teokset *Kriittinen oikeuspositivismi*⁶ (2000) ja *Oikeuden ratio ja voluntas*⁷ (2007) ovat saaneet englanninkieliset versionsa suomenkielisten jälkeen. Nämä esimerkit kuvaavat, kuinka kir-

³ Ks. Saarelainen, Juhana: Puhuuko Suomi suomea?, teoksessa Kaartinen, Marjo – Salmi, Hannu – Tuominen, Marja (toim.), Maamme, Itsenäisen Suomen kulttuurihistoria, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2016, s. 415–436, erityisesti s. 425.

⁴ Ks. Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria, Yleisen oikeustieteen oppikirja, WSOY 1989.

⁵ Ks. Aarnio, Aulis: *The Rational as Reasonable, A Treatise on Legal Justification*, Dordrecht 1987.

⁶ Ks. Tuori, Kaarlo: *Kriittinen oikeuspositivismi*, WSLT 2000.

⁷ Ks. Tuori, Kaarlo: *Oikeuden ratio ja voluntas*, WSOYpro 2007.

jan kieli on vain väline, jolla kirjan esittämät ajatukset välitetään lukijoille. Kirjan sisällön tasoa ei määrittele sen kieliversio, vaan ajatusten syvyys. Aarnion ja Tuorin esimerkki julkaisutoiminnasta on oma ohjenuorani oikeustieteen harjoittamisessa.

Aarnion ja Tuorin tunnetut oikeusteoreettiset monografiat ovat mielestäni erinomaisia esimerkkejä myös oikeustieteen ns. yleisten oppien merkityksestä. Kirja on luonteva keino yleisten oppien kehittelyyn. Toki yleisiä oppeja voidaan käsitellä myös tieteellisissä artikkeleissa, mistä esimerkiksi Ronald Dworkinin *Taking Rights Seriously* -artikkelikokoelma on hyvä esimerkki. Silti itselleni kirja on yleisten oppien lähteenä ylivoimainen artikkeleihin verrattuna. Pyrin välttämään liian kapea-alaisia tutkimuskohteita.

Tämä oikeusteoreettinen painotus on itse asiassa aika merkittävä linjavalinta omalla alallani eurooppaoikeudessa ja sillä on juurensa suomalaisessa oikeuskulttuurissa. Totuin Isossa-Britanniassa työskennellessäni siihen, että arvostettua tutkimusta on pikemminkin ajankohtaiseen oikeuskäytäntöön tai EU-hallintoon liittyvä kommentointi lähinnä aikaisemman oikeuskäytännön suhteen, mitä pidän sinänsä vaativana lainopillisenä tutkimuksena, mutta kuitenkin usein oikeuden ns. pintatasolle⁸ jäävänä pohdintana. On otettava huomioon, että ns. common law -oikeuskulttuurin piiriin kuuluvassa Iso-Britanniassa on oikeustapauksiin keskittyvällä oikeustieteellisellä tutkimuksella suurempi merkitys kuin Suomessa.

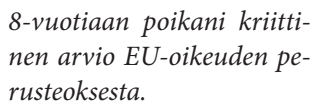
Olen kokenut, että suomalaiselle kohdeyleisölle suunnatuista tieteellisistä yleisiä oppeja käsittelevistä monografioista voi saada palautetta kollegoilta ja osa palautteesta voi olla myös julkisia kirja-arvosteluja.⁹ Mielestäni tämä on merkittävä osoitus suomalaisen tiedeyhteisön ja oikeuskulttuurin toimivuudesta. Kirjoista saatavan palautteen esiintuominen tässä yhteydessä ei suinkaan merkitse referee-artikkeleista saatavan palautteen vähättelyä. Tieteellistä vaikuttavuutta mitataan nykyisin etenkin bibliometrisin keinoin, mutta minulle kirjoittajana kirjoista tai artikkeleista saatava suora palaute on kaikkein tärkein vaikuttavuuden mittari.

4. Kotimaiset oppi- ja käsikirjat kunniaan!

Olen ymmärtänyt, että kotimaisten lainopillisten monografioiden kirjoittaminen ei ole nykyisin arvostettua. Tiedemaailma suuntautuu vahvasti englanniksi kirjoitettujen artikkeleiden tuottamiseen, koska se edistää yliopiston ulkopuolisen tutkimusrahoituksen saamista. Helsingin yliopiston oikeusteorian professori Panu Minkkinen on kuvannut vuonna 2017 julkaistussa artikkelissaan lainopillisen tutkimuksen dilemmaa suhteessa tutkimusrahoi-

⁸ Ks. oikeuden tasoista ja eurooppaoikeudesta esim. Tuori, Kaarlo: Ideologiakriittistä kriittiseen positivismiin, teoksessa *Häyhä, Juha* (toim.): *Minun metodini*, Werner Söderström Lakitieto Oy 1997, s. 311–329.

⁹ Ks. esim. kirja-arvostelu *Siltala, Raimo*: Oikeusvaltion ääriviivat, *Lakimies* 6/2018, s. 800–802.

Minkkinen viittaa Helsingin yliopiston johtosäännön 34 artiklaan niin, että leikkaa siitä artikkelinsa tarkoituksperiin sopivalla tavalla vain tutkimusta koskevan osan, eli edellytykset korkeatasoisesta tieteellisestä pätevyydestä, kokemuksen tieteellisen tutkimuksen johtamisesta ja näytöt käsillä olevan tutkimusalan kansainvälisestä yhteistyöstä. Toisaalta mainitun johtosäännön 34 artiklassa todetaan myös, että hakijan ansioita arvioitaessa otetaan huomioon tieteelliset julkaisut ja muut tutkimustulokset, joilla on tieteellistä arvoa, opetuskokemus ja pedagoginen koulutus, taito tuottaa oppimateriaalia, muut opetustoimissa saavutetut ansiot ja tarvittaessa opetusnäyte sekä osallistuminen tohtorikoulutukseen. Johto-

51

säännön maininta taidosta tuottaa oppimateriaalia rinnastuu mielestäni lähinnä luentomateriaalin tuottamiseen eikä merkitse sitä, että oppikirjakäyttöön soveltuvat käsikirjat ovat vain oppimateriaaliksi luettavaa aineistoa. Ne ovat myös tieteellisiä julkaisuja siitä riippumatta, onko niitä vertaisarvioitu vai ei. Se on toinen kysymys, mikä arvo niille rekrytoinneissa annetaan.

Pelkäänpä, että Minkkisen kärjistävä tulkinta johtosäännöstä vastaa aika hyvin ainakin Helsingin yliopiston rekrytointikäytäntöä. Kieltämättä vaikuttaa olevan niin, että korkea tieteellinen pätevyys osoitetaan vertaisarvioinnin läpikäyneillä julkaisuilla, jolloin tuotannon JUFO-luokitusten¹¹ arvioinnilla on painoarvoa. Niinpä heikon JUFO-luokituksen saavat kotimaiset oppi- ja käsikirjat eivät juurikaan meritoi korkeakoulujen rekrytoinneissa. Mainittakoon, että Helsingin yliopiston Opettajien Akatemia on viime vuosina pyrkinyt vaikuttamaan yliopiston johtoon sen suhteen, että opetusansiot otettaisiin painokkaammin huomioon yliopiston rekrytoinneissa. Hakijan pitää nimittäin johtosäännön mukaan kyetä antamaan korkeatasoista tutkimukseen perustuvaa opetusta ja ohjata opinnäytteitä.

Voidaan nykyisin perustellusti esittää kysymys, mikä on kansallisen lainopillisen tutkimuksen arvo. Käytännön lakimiesten työtä tukevat käsikirjat ja artikkelit omalta osaltaan kehittävät suomalaista oikeustiedettä ja oikeuskulttuuria. Lainopillisen tutkimuksen laatiminen ei ole niin yksinkertaista, että sen voisi rinnastaa joksikin muuksi kuin tutkimukseksi. Monilla oikeudenaloilla kotimaisilla kielillä laaditusta monografiasta voi työstää englanniksi referee-artikkeleita, eli tämän voi nähdä myös saman tutkimusprosessin – tai oppimisprosessin – eri osien erilaisina julkaisuina. Lainopillisten käsikirjojen valttina on usein tietty laaja-alaisuus, jota on vaikea artikkelein toteuttaa. Artikkelin laadinta on myös työprosessina aivan erilainen kuin laajan monografian laadinta. Laaja-alainen asiantuntemus oman tutkimusalan perusasioista voi sitten puolestaan vähintäänkin välillisesti myötävaikuttaa siihen, miten laadukkaita syvemmälle eteneviä tutkimuksia syntyy.

Minkkinen on vasta-argumenteistani huolimatta epäilemättä oikeassa siinä, että koulutukseen soveltuvan aineiston lainopillinen erittely ei helpolla käänny sellaiseksi tieteenksi, joka yliopiston edellä määritellyin parametrein tunnistetaan kansainväliseksi huippututkimukseksi. Sen sijaan hän on väärässä mielestäni siinä, kun hän asettaa ”käytännön lakimiesten työtä tukevat käsikirjat ja artikkelit” liian vaatimattomaan asemaan jopa niin, että ne hänen mukaansa liittyvät lähinnä yliopistojen kolmanteen tehtävään eli yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen.¹²

¹¹ Tieteellisten seurain valtuuskunnan julkaisufoorumi (JUFO) laatii JUFO-luokituksen, joka on alun perin tarkoitettu yliopistojen tuottamien suurten julkaisumäärien keskimääräisen laadun arviointiin, siis ei yksittäisten tutkijoiden arviointiin.

¹² Ks. Minkkinen 2017, s. 911.

Voidaankin seuraavaksi pohtia, mihin yliopistoissa kirjoja tarvitaan? Jos lähdemme kärkeä siitä, että yliopisto on tutkimuslaitos, niin tällöin voisimme kai hankkia lähtökohtaisesti kirjastoon vain tutkijoille tutkimuskirjallisuutta, mutta emme opiskelijoille oppikirjoja. Nämä oppikirjat ovat käytännössä varsin tyypillisesti niitä lakimiesten työtä tukevia käsikirjoja, joiden arvostusta nyt pohdin. Tällainen kansallisten käsikirjojen arvostusta polkeva politiikka on täsmälleen päinvastaista kuin mitä olen itse ajanut keskustakampuksen kirjastoneuvottelukunnassa kohta vuosikymmenen ajan. Neuvottelukunta on varsin yksituumaisesti pitänyt tärkeänä sitä, että kirjasto hankkii sekä oppikirjoja opiskelijoille että tutkimuskirjallisuutta tutkijoille. Ensinnäkin ajatus on se, että vähävaraisemmillekin opiskelijoille on pyrittävä järjestämään mahdollisuus opiskella ja suorittaa tutkinto. Kirjastosta lainattavilla oppikirjoilla ja niiden sähköisillä versioilla on tällöin olennainen merkitys.

Toinen syy on käsitys siitä, ettei yliopisto ole pelkkä tutkimuslaitos. ”Opiskelija keskiöön” on ollut Helsingin yliopiston strategiassa keskeistä viime vuosina. Jos tähän iskulauseeseen on uskomisen, niin tuskinpa mikään voi toteuttaa tätä strategiaa yhtä hyvin kuin kansalliskielillä tuotettujen oppikirjojen laadinta ja niiden hankinta kirjaston kokoelmiin. Kirjastolla on tässä strategiassa oma keskeinen tehtävänsä, johon tuki liittyy paljon muuta kuin kirjojen ja artikkeleiden saattaminen opiskelijoiden ja tutkijoiden käyttöön. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita erilaiset tiedonhakupalvelut, jotka merkittävällä tavalla helpottavat ja tehostavat opetus- ja tutkimustyötä.

En ole ajatuksineni yksin, sillä Helsingin yliopiston suomen kielen professori Jaakko Leino kirjoitti taannoin kansalliskielten käyttöä opetuksessa puolustavan artikkelin *Acatiimi*-lehteen. Hän kritisoi perustellusti sitä, että suomalaiset opettavat joillakin aloilla suomalaisia englanniksi. Yhdyn täysin häneltä lainaamaani kannanottoon:

*”Kielen valinta on suhteessa työmäärään vähän kaksiteräinen miekka: voi olla helpompaa käyttää valmista englanninkielistä terminologiaa kuin keksiä uutta. Englannin kieleen tottuneiden suomalaistutkijoiden saattaa olla myös yhä hankalampaa löytää sanoja kertoakseen alastaan suomeksi, vaikka se olisi oma äidinkieli. Minusta tutkijoiden tehtävänä on pitää oman alansa kieli elinvoimaisena ja luoda sen suomenkielistä käsitteistöä”.*¹³

Kolmas syy oppikirjojen hankinnalle kirjaston kokoelmiin on meille suomalaisille tyypillinen käsitys yhdenvertaisuudesta ja arvostus sivistystä kohtaan. Meidän kulttuuriimme ei ole ainakaan tähän saakka kuulunut sellainen elitistinen ajatusmalli, jonka mukaan jokainen opiskelija ostakoon oppikirjansa itse. Näinhän tehdään monissa Ison-Britannian yliopistoissa. Meillä tutkintoa oikeutetaan opiskelemaan ne, jotka läpäisevät valintakokeen tai menestyvät todistusvalinnassa. Sillä ei pitäisi olla merkitystä, onko opiskelijalla tai hänen vanhem-

¹³ Ks. *Arja-Leena Paavolan* kirjoittama artikkeli Jaakko Leinosta, ”Kansalliskielten puolustaja”, *Acatiimi* 8/2018, s. 26–31.

millaan varaa ostaa oppikirjat. Meillä ei ole myöskään perustutkintovaiheen opiskelijoille lukukausimaksuja, ja toivoa sopii, ettei tulisikaan. Luultavasti osa lahjakkaista opiskelijoista karsiutuisi eliitin kyydistä jo lukion jälkeen rahan puutteen vuoksi. En käsitä, miten se voisi olla pienen kansakunnan etu.

5. Vieraskieliset kirjat kirjaston kokoelmissa

Tilastollisesti voidaan osoittaa, että kirjaston hankinnoissa vieraskielisten kirjojen osuus on varsin merkittävä. Esimerkiksi Kaisa-kirjastosta saamani tilaston mukaan oikeustieteellisen tutkimuskirjallisuuden kokoelmaan hankittiin vuonna 2017 kaikkiaan 249 painettua kirjaa, joista suomenkielisiä oli 123, englanninkielisiä 83, ruotsinkielisiä 17 ja saksankielisiä 10 nimekettä.

Nimeketasolla oikeustieteen kokoelmassa oli vuoden 2018 lopulla englanninkielisiä kirjoja 13 987, suomenkielisiä 9 204, ruotsinkielisiä 6 148 ja saksankielisiä 4 838. On tärkeää tuoda esiin, että Kaisa-kirjastossa on myös ranskan, tanskan ja norjan kielellä painettuja teoksia alle 2000 nimekettä kutakin.¹⁴ Lähinnä historiallisista syistä pohjoismaiset kielet ovat näinkin hyvin edustettuina. Onkin siis syytä painottaa, että kirjasto hankkii kokoelmiinsa myös muilla kielillä kuin suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi laadittuja kirjoja. Esimerkiksi China Law Centerin kirjakokoelmaan on hankittu vuoteen 2019 mennessä jo yli 700 kiinankielistä teosta.

Kielten merkitystä koskeva käsitys muuttuu vielä enemmän englantia painottavaksi, kun tarkastellaan e-kirjoja. Vuonna 2017 isoihin e-kirjapaketteihin (EBSCO ja Ebook Central) lisättiin yhteensä 34 263 kirjaa, jotka ovat lähes poikkeuksetta englanninkielisiä. Näihin isoihin e-kirjapaketteihin kuulumattomia e-kirjoja hankittiin englanniksi 5 522, suomeksi 146 ja ruotsiksi 11. Lisäksi voidaan todeta englannin käytännön merkityksestä, että oikeustieteellisten kirjojen osalta asiakkaiden hankintapyynnöistä vuonna 2017 peräti 99 kirjaa 121 kirjasta koski englanninkielisiä teoksia. Sama trendi on havaittavissa myös vuodelta 2018, koska marraskuun loppuun mennessä englanninkielisistä teoksista oli tehty 116 hankintapyyntöä.

Kurssikirjojen osalta tilanne on kansalliskielten osalta lohdullisempi. Kaisa-kirjaston oikeustieteellisistä kurssikirjoista suomenkielisiä on 420, englanninkielisiä 319 ja ruotsinkielisiä 69 nimekettä. Vaikuttaa siltä, että perustutkintovaiheen opetuksessa kansalliskielillä kirjoitetuilla teoksilla on vielä vankka asema. Lienee kuitenkin niin, että tilastojen valossa etenkin ruotsinkielisestä kirjallisuudesta on pulaa. Joka tapauksessa englantia vahvistava trendi tulee näistä hankintatilastoista selvästi esiin.

¹⁴ Kaisa-kirjaston kokoelmissa nimeketasolla suurimmat kielet ovat siis englanti, suomi, ruotsi ja saksa. Suurussjärjestyksessä muut kielet ovat edustettuna seuraavasti: ranska (1725), tanska (1689), norja (1520), kiina (727), espanja (163), italia (122) ja viro (92).

6. Johtopäätös

En halua kiistää tai vähätellä englanninkielisen tutkimuksen ja kansainvälistymisen merkitystä nykyiselle tutkimukselle. Englanninkielen käyttö yhdistää yliopistossa toimivat erikieliset tutkijat, opettajat ja opiskelijat. Joillakin aloilla englanninkielen valinta tutkimuksen kieleksi on luonteva vaihtoehto kohderyhmän tai tutkimusaiheen vuoksi. Omakin väitöskirjani on englanniksi¹⁵, vaikka nyt korostankin suomen kielen merkitystä tieteen kieleinä. Kielikysymys on minusta syytä ratkaista tilanteen mukaan pragmaattisesti. On järkevää kirjoittaa kohderyhmän vuoksi esimerkiksi Brexitistä englanniksi, mutta aivan samalla loogiikalla on mielekästä kirjoittaa suomalaisista lainsäädäntöhankkeista suomeksi.¹⁶

Niinpä suomalaisessa oikeustieteellisessä tutkimuksessa ja opetuksessa täytyy löytää tasapaino suomenkielisen, ruotsinkielisen, englanninkielisen ja muilla kielillä laaditun kirjallisuuden suhteen. Ääripäät ovat ongelmallisia, siis esimerkiksi pelkästään englanniksi tai suomeksi toimiminen. Erimielisyyttä lieneekin etenkin siitä, missä tuo tasapainotila kansalliskielisten ja englanninkielisten julkaisuiden ja opetuksen välillä saavutetaan. Soisin, että tasapainopistettä siirrettäisiin nykytilaa enemmän kansalliskieliamme kohti. Erityisen merkittävänä pidän sitä, että perustutkintovaiheen oppikirjat laaditaan kansalliskielillä. Vieraskielisen kirjallisuuden osalta pitäisin toivottavana, että jatkossakin kirjastoon hankittaisiin muilla kielillä kuin englanniksi laadittuja teoksia tutkimuskäyttöön.

¹⁵ Ks. *Raitio, Juha*: The Principle of Legal Certainty in EC Law, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2003.

¹⁶ Ks. *Raitio, Juha – Raulus, Helena*: The UK EU Referendum and the move towards Brexit, Maastricht Journal of European and Comparative Law, 1/2017, s. 25–42 ja vrt. *Raitio, Juha*: Valtiontukien notifiointivelvoite SOTE-uudistuksessa, Defensor Legis, 5/2018, s. 745–756. Brexit-artikkelia kirjoittaessani tutkin englantilaisen common law -oikeuskulttuurin piirteitä ja muun muassa royal prerogative -käsitteen merkitystä.